

ჯიშის აღწერილობა

ადგილობრივი (აბორიგენული) ჯიში

მესხეთის მთა-ველის ეკოტიპი

კულტურა: ხორბალი

ჯიშის ადგილობრივის სახელწოდება: ახალციხის წითელი დოლის პური

ტაქსონის ბოტანიკური სახელწოდება: *Triticum aestivum* var. *ferrugineum* Alef.

გავრცელების არეალი: სამცხე-ჯავახეთში ფართედ გავრცელებული აბორიგენული ჯიშ-პოპულაციაა, რომლის გავრცელება აღწევს ზღვის დონიდან 1500 მეტრამდე.

გამოყენების სახე: ჯიში არის სასელექციო საწყისი მასალა, რომლის გენოტიპშია ჰიბრიდული ნეკროზის (Nez), წითელი ჰიბრიდული ქლოროზის (Ch2) და ქონდარობის გამაპირობებელი გენები.

მარცვალში მაღალია ცილის შემცველობა (18,8%). ფეკილისაგან პურის ცხობის უნარი არის საშუალოზე მაღალი.

არის თუ არა განსაკუთრებული პირობები ჯიშის მოსაყვანად, თუ არის მიუთითეთ რა პირობებია: ღეროს სიწვრილის და სიმაღლის გამო მაღალ აგროფონზე, სარწყავ პირობებში ახასიათებს ჩაწოლა

მახასიათებლები ხორბლის ადგილობრივი ჯიშისათვის:

ახალციხის წითელი დოლის პური - *Triticum aestivum* var. *ferrugineum* Alef

ნიშან-თვისება	გამოხატვის ხარისხი
კოლეოპტილე: ანტოციანური შეფერილობა	არა, ან ძალიან სუსტი
მცენარე: ბუჩქის ტიპი	ნახევრადსწორმდგომი, ბარტყობა ძლიერი, შეფითვლა საშუალო (სურ. 1, 2, 3)
მცენარე: გადახრილი კენწრული ფოთლის მქონე მცენარეთა სიხშირე	საშუალოდ მტკიცე ღერო, ჩაწოლისადმი არაგამძლე (სურ. 4)
დათავთავების დრო: (პირველი თავთავის გამოჩენამცენარეთა 50%-ზე)	საშუალო საადრეო
კენწრული ფოთოლი: ცვილისებრი ნაფიფქი ფოთლის ვაგინაზე	არა, ან ძალიან სუსტი
ღერო:	შიშველი, შეუბუსავი (სურ. 5)
მცენარე: სიმაღლე (ღერო, თავთავი, ფხები, ან ფხისმაგვარი გამონაზარდები)	100-120 სმ სიმაღლის, ზამთარგამძლე, გვალვარგამძლე
ღერო: განიკვეთი (თავთავის ფუძისა და ღეროს ზემო კვანძს შორის)	საშუალოდ ამოვსებული
თავთავი: ფორმა პროფილში	თითისტარისებური, მომწიფებისას დახრილი, არაცვენადი (სურ. 6, 7, 8)
თავთავი: სიმკვრივე	20-23
თავთავი: სიგრძე (ფხის და ფხისმაგვარი დანართის გარეშე)	საშუალო, 5-9 სმ, ზოგჯერ უფრო მეტი

ფხები და ფხისმაგვარი დანართები: არსებობა	წითელი, უხეში, დაკბილული, თავთავის სიგრძის ტოლი, მარაოსებრად განლაგებული (სურ. 9)
ფხები და ფხისმაგვარი დანართები თავთავის წვეროზე: სიგრძე	საშუალო სიგრძის ფხიანი (სურ. 10)
თავთავი: ფერი	წითელი
თავთავის ღერაკის წვერის სეგმენტი	დახრილი ამოზურცული მხრიდან (სურ. 11)
თავთუნის ქვედა კილი: მხრის სიგანე (თავთავის შუა მესამედში)	კვერცხისებრი ზევით ოდნავ წაგრძელებული, ქედი ვიწრო, ნათლად გამოსახული მთელ სიგრძეზე, ბოლოვდება ფხისმაგვარი დანართით (სურ. 12)
თავთუნის ქვედა კილი: მხრის ფორმა (თავთავის შუა მესამედში)	კილის მხარე უფრო ფართოა და აწეული
თავთუნი:	მრავალყვავილიანი, წაგრძელებული, ივითარებს 2-3 მარცვალს (სურ. 13)
მარცვალი: შეფერილობა	მოგრძო-ოვალური, წითელი, რქისებრი ან ნახევრდ რქისებრი (სურ. 14)
განვითარების ტიპი	საშემოდგომო

სურ. 1

სურ. 2

სურ. 3

სურ. 4

სურ. 5

სურ. 6

სურ. 7

სურ. 8

სურ. 9

სურ. 10

სურ. 11

სურ. 12

სურ. 13

სურ. 14

ლიტერატურა:

1. თავთავიანი პურეულის სარკვევი. მეთოდური დამუშავება. საქ. სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, თბილისი, 1991
2. ასოციაციელკანა.
საქართველოსაგარეოლიბიომრავალფეროვნებისელექტრონულიკატალოგი <http://catalog.elkana.org.ge/index.php>
3. პ. ნასყიდაშვილი, მ. სიხარულიძე, ე. ჩერნიში. ხორბლისსელექციასაქართველოში. თბილისი 1983
4. პ. ნასყიდაშვილი, მ. სიხარულიძე, ე. ჩერნიში - მინდვრის კულტურეთა სელექცია და მეთესლეობა, პრაქტიკულ მეცადინეობათა სახელმძღვანელო, თბილისი, 1964